

In memoriam

ЗА ДОЦ. Д-Р МАРИНА ЙОРДАНОВА – С МНОГО ТЪГА

<https://doi.org/10.35101/prg-2021.2.5>

Всяка наука се развива от хора, отдадени на нея, тръгнали по нелекия път на научното изследване, посветили голяма част от себе си на каузата да бъдат учени. И те се превръщат в брънка от цялата верига, с която е скрепено развитието, настоящето и бъдещето на тази наука.

Днес изпращаме в последния ѝ път нашата скъпа и обичана Марина. Животът и научно ѝ творчество е беше неразривно свързано с развитието и популяризирането на географската наука в България. Стотици са студентите, дипломантите, докторантите и младите специалисти, черпили знания, придобивали умения под нейното крило.

Целият ѝ досегашен път никак не е лек, не е лишен от препятствия и несгоди, с които са белязани още ученическите ѝ години. Част от тях – началните класове, преминават в родното ѝ село Полковник Чолаково (Кай булар до 1942 г.), Силистренска област, където тя е родена на 05.03.1939 г. Прогимназиалното си образование получава в съседното с. Светослав, докдето ежедневно ходи пеша в продължение на няколко години. През 1956 г. завършва Педагогическото училище в Силистра с пълнен отличен и златен медал, които ѝ осигуряват пълната издръжка в в Полувисшия институт за прогимназиални учители в София, където тя продължава по-нататъшното си отлично обучение. Трудовият път на Марина Йорданова започва през 1958 г. в Силистра, а година по-късно – в Ихтиман като учител по география. Вероятно оттук, а може би и по природа, се поражда любовта ѝ към тази наука и тя записва задочно обучение специалност География в Биолого-геолого-географски факултет (сега ГГФ) на СУ „Св. Кл. Охридски“, която „по традиция“ завършва с пълно отличие през 1968 г. Със специално разрешение на декана се обучава в двата физикогеографски профила – геоморфология с картография и хидрология. Веднага след дипломирането си успешно участва в конкурса за научен сътрудник по хидрология, обявен от Географския институт към БАН, където за-

почва работа от м. април 1968 г. Възщност в института бележи началото истинският творчески път на Марина Йорданова: 1971 г. – II ст., 1975 г. – I ст., 1979 г. – защита на дисертация по хидрология за получаване на научно-образователната степен „кандидат на географските науки“ (сега „доктор“), 1984 г. – ст.н.с. II ст. (понастоящем доцент).

С тези няколко лаконично написани редове даваме една бегла представа за географа Марина Йорданова, но зад тях възщност се крие една много богата творческа биография и преди всичко характерът на един изключително съвместен и пословично отговорен човек. Тя представлява едно рядко съчетание – на добрия учен и добрия човек. В нея се преплитат богатото научно творчество и богатият житейски опит и това я прави много добър колега и много ценен приятел.

Ст.н.с. д-р Марина Йорданова работи в ГИ – БАН в продължение на 40 години и през 2008 г. излезе в заслужен отпих, но това не я спря със същия устрем и упоритост да продължи да твори и преподава.

Освен в хидрологията М. Йорданова проявяваше научни интереси в областта на комплексната физическа география и ландшафтознанието, както и по геоекологичните проблеми на взаимодействието „общество-природа“, опазването на околната среда, а през последните години и по проблемите на устойчивото развитие на туризма като приоритетен отрасъл в националната икономика. Творческата й дейност се осъществяваше не само в работата по изпълнение на научноизследователски проекти (около 30 на брой) с различна насоченост – регионални комплексни географски и специализирани тематични изследвания, методологични разработки, подготовка на монографични географски издания за България и в областта на теорията на географската наука и др. За професионалното й усвършенстване спомагат научните специализации в Русия (1971, 1977, 1988), както и участието й в съвместни изследвания по общи научни проблеми в рамките на бившия СИВ и в международни научни форуми – в Русия, бивша Чехословакия, Унгария, Румъния, Македония, Сърбия, Хърватия, Швейцария, Турция и Китай.

Тук е мястото да отбележим значимият принос на д-р Марина Йорданова за издаването на сп. „Проблеми на географията“, на което тя бе главен редактор в периода 1996-2007 г. – един изключителен труден за списанието период, в един момент от който имаше проблеми преди всичко от финансово естество и дори опасност да се преустанови отпечатването му. Благодарение на нейната упоритост, настойчивост и находчивост то продължи да излиза от печат. Нейният принос бе и в огромната редакторска работа, за която неведнъж е укорявана от останалите членове на Редколегията и която тя извърши, за издигане нивото на списанието и подобряване на качеството му. С това тя помогна на много предимно млади сътрудници в първите им стъпки по нелекия път на учения. До последно М. Йорданова бе член на международния редакционен съвет на списанието и в нейно лице то имаше един стойностен учен и перфектен редактор и съмишленик.

Освен на списанието тя бе главен редактор и на еднотомния монографичен труд География на България (1997); на част I Физическа география също от еднотомното издание География на България (2002), Юбилеен сборник от доклади на Международна научна сесия „50 години Географски институт – БАН“.

Неразделна част от творческия живот на учения е и преподавателската дейност, която доц. д-р М. Йорданова изпълняваше с огромно желание и с изключителна отговорност. Четеше лекции на студенти по няколко физикогеографски дисциплини от специалностите История и география и География към ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и специалност География към ЮЗУ „Неофит Рилски“ (Благоевград). Ангажирана бе също и с научното ръководство на редица дипломанти към тези университети и на няколко редовни докторанти към ГИ.

Най-важното за един учен е творчеството, което той оставя в наследство в резултат от своята научна работа, а за доц. д-р Марина Йорданова то е значително – над 100 научни статии и студии (самостоятелно и в съавторство) в български и чужди списания и сборници, участие в написването на раздели в 9 колективни научни монографии, издадени у нас и в чужбина: Българското Черноморско крайбрежие – природна среда, ландшафти, население, икономика, комплекси (1979); География на България, т. I Физическа география (1982); География и природоползване (1985); Оценка на въздействието на обществото върху природната среда (1986); Природният и икономическият потенциал на планините в България, том I природа и ресурси (1989); География на България, том III Физикогеографско и социално-икономическо райониране (1989); География на България (1997); География на България (2002) и научно-популярните книги „Планините в България“ (1998, 2002, 2013, 2018) и „Туристически маршрути и забележителности около София“ (2017).

Едно от основните направления на творческата дейност на ст.н.с. д-р Марина Йорданова бе в областта на хидрологията, по която е публикувала повече от 40 статии. Докторската ѝ дисертация, придружена и с няколко самостоятелни разработки, е посветена на речните ресурси на Източните Родопи, в която по убедителен и аргументиран начин са разкрити особеностите на формирането и режима на реките под влияние на физикогеографския комплекс. На сходни теми са и редица публикации за басейна на р. Марица, на реките от Българското Черноморско крайбрежие, на речните системи в Стара планина и др. Специално внимание трябва да се обърне и на участието ѝ със самостоятелни глави в обособените хидроложки раздели на повечето от изброените по-горе монографичните трудове, както и на професионалната намеса в редактирането на тези раздели. Редица са статиите (в съавторство), представящи прилагането на различни математико-статистически методи за оценка на режима и колебанията речния отток, климатичното и хидроложко райониране.

Съществена част от научната дейност на доц. д-р Марина Йорданова е посветена на изясняването особеностите в строежа, функционирането, трансформациите и рационалното използване на природния комплекс на България. По тази сложна материя са публикувани около 30 теоретични и теоретико-приложни труда, самостоятелно или в съавторство с утвърдени учени от страната. Сред тях се открояват монографията (в съавторство със доц. д-р Стефан Велев) „География и природоползване“, статиите, посветени на крайграничните и планинските територии в България, на природно-техническите комплекси в страната, на котловинните ландшафти, на комплексния географски подход при изследване на ресурсния потенциал на територията и много други.

Особено място заемат и публикациите на геоекологична тематика. Изследвайки един от най-наболелите проблеми на нашето време – антропогенното въз-

действие върху природата, доц. д-р Марина Йорданова даде живот на не една публикации. Сериозно внимание заслужават разработките (самостоятелно и в съавторство) за въздействието на човешката дейност върху водите в агломерацията Варна–Девня, за екологията на градовете и агломерациите, за принципите за оценяване на въздействието на човека върху природната среда, за природоползването и проблемите на обкръжаващата среда в Централна и Източна Европа, за антропогенното натоварване на територията на България и редица др.

Набраният богат и разностранен научен потенциал бе благодатна почва за участието на доц. д-р Марина Йорданова в няколко базисни разработки за нова физикогеографска регионализация на България и вътрешногодишно разпределение на речния отток в страната, за изработването на концепция за система от критерии и индикатори за развитие на устойчив туризъм

Това е само една малка част от богатото научно творчество на доц. д-р Марина Йорданова и честото търсене в библиотеката на института на нейни трудове и цитирането им в не една разработка са верният показател за тяхното високо научно качество, актуалност и необходимост.

От 1992 г. започва авторското ѝ участие в написването на учебници по география за средния и горния курс на общообразователните училища (8 учебника), отначало като водещ автор, а по-късно в екипи.

През сравнително дългия си професионален път в ГИ е изпълнявала различни научно-административни длъжности: научен секретар (1987-1993), зам.-директор (1994-1999) и за кратко и.д. директор (1999-2000). Бе член на Специализирания научен съвет по географски науки към Президиума на ВАК, както и в ръководството на БГД, и в СУБ.

За проявено усърдие в работата е наградена със значка „Отличник на БАН“ (1986). Но най-голямата награда за доц. д-р Марина Йорданова е отношението на хората, на колегите ѝ, на студентите ѝ към нея, а то бе едно заслужено дълбоко уважение за нейното човешко и безкористно отношение към всички, за безкрайното себераздаване, безотказната подкрепа и чистосърдечната помощ, която тя винаги е оказвала.

За съжаление, смъртта покоси и теб, Марина! Но ти ще останеш в сърцата, мислите и душите ни, защото добрите хора не умират, не се превръщат в пепел или в дим, те винаги оставят светла дияра и честен път, по който да вървим!

Мариан Върбанов, Иванка Ботева